

'Vakleerkracht en vakspecialist: een win-win situatie'

Herzien kader voor het opleiden van vakspecialist bewegingsonderwijs via pabo

Het belang van goed leren bewegen kwam in 2018 in diverse media weer duidelijk naar voren. Kinderen anno nu bewegen niet alleen te weinig, ook blijkt uit onderzoek dat hun motorische vaardigheden afnemen (Inspectie van het onderwijs, 2018, Collard, et al., 2014). In de Tweede Kamer is recentelijk weer gesproken over de urennorm en de bevoegdheidsregeling voor het bewegingsonderwijs in het PO. Wat en hoe doen we daar iets aan?

TEKST WINONA ENSINK EN CORINE VISSER

Winona Ensink is Hogeschooldocent bewegingsonderwijs aan de Marnix Academie Utrecht, Projectleider herziening opleidingskader leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs en Lid van het bestuur van het 'Pabo Netwerk Bewegingsonderwijs'

Corine Visser is Hogeschooldocent aan Hogeschool Windesheim en Projectlid herziening opleidingskader leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs

Het is duidelijk dat bewegingsonderwijs gegeven moet worden door vakexperts. Dit zijn afgestudeerden van de ALO of groepsleerkrachten die de 'Leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs via de pabo' hebben gevolgd. Deze groepen worden opgeleid om bewegingsonderwijs planmatig aan te bieden, gericht op een brede beweegontwikkeling met aandacht voor grote verschillen tussen kinderen. Daarnaast is er een oproep om meer bewegen op een schooldag te stimuleren om zo een actieve leefstijl aan te leren bij kinderen (De Nederlandse Sportraad, de Onderwijsraad en de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, 2018). Uit onderzoek blijkt dat kinderen die op jonge leeftijd een actieve leefstijl ontwikkelen meer kans hebben om op latere leeftijd een actieve leefstijl te behouden (Stegeman, Brouwer & Mooij, 2011). In dit artikel staan we stil bij de kansen op scholen om vakleerkrachten en vakspecialisten als win-win in te zetten vanuit het herziene opleidingskader van de 'Leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs via pabo'. Voor een duidelijk beeld gaan we eerst even terug in de tijd, want hoe zit het ook alweer met de bevoegdheid?

Bevoegdheid vroeger en nu

Alle leerkrachten die met de pabo-studie begonnen zijn per 1 september 2001 hebben een 'smalle' bevoegdheid voor bewegingsonderwijs. Zij zijn bevoegd voor het geven van bewegingsonderwijs aan groep 1 en 2. Door het volgen van de 'Leergang

vakbekwaamheid bewegingsonderwijs via pabo' kunnen leerkrachten hun bevoegdheid behalen voor het geven van lessen bewegingsonderwijs aan alle groepen 3 t/m 8 in het basisonderwijs en kinderen tot en met 12 jaar in het speciaal onderwijs. In 2018 is in opdracht van het LOBO (Landelijk Overleg Lerarenopleidingen Basis Onderwijs) het opleidingskader van de leergang herzien. Dit opleidingskader geeft richting aan de invulling van de leergang en bevat eindtermen die per blok behaald moeten worden. Pabo's geven aan de hand van dit opleidingskader invulling aan de opleiding. Het gaat te ver om in dit artikel alle veranderingen te benoemen, daarom worden alleen de grote lijnen beschreven. Het herziene opleidingskader is te vinden op de site van het LOBO, genaamd PaboWeb.

Het opleidingskader in grote lijnen

De opleiding van 600 uur is verdeeld over drie blokken. De rode draad in de opleiding is het planmatig leren inrichten, organiseren en aanbieden van lessen bewegingsonderwijs met oog voor verschillen tussen kinderen. In blok 1 ligt de nadruk op het leren organiseren van de lessen en in blok 2 op regulering en leerhulp. Blok 3 is een verdieping waarin naast aandacht voor brede zorg, ook stilgestaan wordt bij de organisatie van het bewegingsonderwijs en het bewegen op de school.

De opleiding leidt tot een bevoegdheid voor alle groepen in het basisonderwijs. Daarom wordt tijdens de opleiding ook in alle bouwen lesgegeven om zo vaardig te worden in het

Foto: Marnix Academie

lesgeven aan de verschillende groepen en zicht te krijgen op de doorlopende leerlijnen.

Bij voorkeur geeft een vakspecialist 0,2 fte les aan verschillende groepen. Op deze manier blijft de kwaliteit van alle lessen geborgd en kan gewerkt worden aan een longitudinale planning.

Bronnen

- Bax H., Brouwer B., Klaassen C., Palen van der H., Roelofsens S., Vervoorn A., Weeldenburg G., Wit de G. (2017) *Beroepsprofiel Leraar Lichamelijke Opvoeding* Zeist: Jan Luitingfonds.
- Collard D., Boutkan S., Grimberg L., Lucassen J. & Breedveld K. (2014) *Effecten van sport en bewegen op de basisschool. Voorstudie naar de relatie tussen sport en bewegen op school en schoolprestaties*. Mulier Instituut Utrecht, november 2014.

De Nederlandse Sportraad, de Onderwijsraad en de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, 2018. *Plezier in Bewegen*. Publicatienummer 2018-10

Inspectie van het onderwijs (2018) *Peil.Bewegingsonderwijs Einde basis- en speciaal basisonderwijs 2016 - 2017*.

Link

Opleidingskader leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs via pabo: <http://s3.amazonaws.com/assets.paboweb.nl/documents/1198/LeergangVakbekwaamheidBewegingsonderwijsPABOdef..pdf>

Contact

w.ensink@hsmarnix.nl

Kernwoorden

opleidingskader, vakleerkracht, vakspecialist

Bij het herzien van de leergang is onder andere gebruikgemaakt van het Beroepsprofiel voor leraren lichamelijke opvoeding. Hierin is o.a. te lezen dat de leraar lichamelijke opvoeding een belangrijke bijdrage levert aan de integratie van bewegen, sport en een gezonde leefstijl in en rondom de school (Bax, et.al., 2017). Voor de vakspecialist een belangrijk aspect waar in de oude certificeringseisen onvoldoende aandacht was.

Een sleutelpositie

Een vakspecialist kan ten aanzien van bewegen, spelen en sport (mede) een sleutelpositie innemen om 'meer bewegen tijdens een schooldag' te stimuleren en kan een belangrijke positie innemen om een integrale beweegaanpak op school (mede) vorm te geven. Wanneer een vakspecialist onderdeel uitmaakt van een beweegteam waarin bijvoorbeeld wordt samengewerkt met een vakleerkracht of combinatiefunctionarissen kunnen gezamenlijke beweeg- en sportactiviteiten en -evenementen opgezet worden. Daarnaast kan er gericht gewerkt worden aan het stimuleren van bewegen op het schoolplein en in de klas. Door het onderscheiden van beter leren bewegen in de les bewegingsonderwijs naast meer bewegementen tijdens een schooldag worden de accentverschillen duidelijk. Bij het laatste is bewegen meer middel om bij te dragen aan andere doelen.

Denk aan het leveren van bijdragen aan de persoonsvorming of groepsvorming.

Hierbij is het belangrijk dat de expertise van de verschillende specialisten erkend en ingezet wordt. Uit de verschillende onderzoeken van het Mulier instituut blijkt dat op 75% van de scholen kinderen les krijgen van een groepsleerkracht met bevoegdheid (hierin wordt geen onderscheid gemaakt tussen vakspecialisten die de leergang gevolgd hebben en groepsleerkrachten afgestudeerd voor 2005). Op 32% van de onderzochte scholen geven zowel vak- als groepsleerkrachten de lessen. Er zijn het afgelopen jaar verschillende scholen die de subsidie om de werkdruk in het PO te verminderen gebruikt hebben voor het aanstellen van vakleerkrachten. Er is hier nog geen onderzoek naar gedaan, maar het vermoeden bestaat dat het aantal scholen waar zowel vakleerkrachten als groepsleerkrachten de lessen geven is gegroeid. Dit biedt enorm veel kansen om elkaars expertise te benutten en samen te werken. De vakspecialist vervult een brugfunctie tussen het bewegingsonderwijs in de gymzaal en het bewegen in en rondom de school. Hij kijkt in hoeverre de uitgangspunten voor het vak bewegingsonderwijs ook gelden voor andere beweegactiviteiten en in hoeverre daar andere accenten worden gelegd. De vakspecialist is in staat koppelingen te maken tussen verschillende ontwikkelings- en leergebieden. Hierdoor kunnen krachtige beweegactiviteiten ontwikkeld worden waarin vakkenintegratie kan ontstaan.

Gezamenlijk belang

Vakspecialisten, vakleerkrachten, combinatiefunctionarissen en andere beweegprofessionals hebben een gezamenlijk belang waarbij het kind centraal staat. Hiervoor is het belangrijk dat een school een integrale visie op bewegen en bewegingsonderwijs formuleert die aansluit bij de onderwijskundige en pedagogische visie van de school.

In de praktijk blijkt deze visie vaak te ontbreken en zijn organisatorische redenen leidend met als gevolg dat leerkrachten zonder affiniteit met het vak verplicht worden gesteld om een bevoegdheid te behalen of dat er vakleerkrachten worden aangesteld die op zo veel verschillende scholen lessen geven dat het onmogelijk is om echt betrokken te zijn bij de kinderen en de school. Beide oplossingen zijn dus niet in het belang van het kind. Scholen van de toekomst zouden meer moeten inzetten op taakdifferentiatie, zodat de vakspecialist met affiniteit voor het vak ook daadwerkelijk tijd en ruimte krijgt om met andere beweegprofessionals samen te werken aan uitvoering van een integrale beweegaanpak op en rond de school. Daarom een oproep aan de vakleerkrachten om de vakspecialisten binnen de school als partner te zien en samen initiatieven te ontwikkelen om het bewegingsonderwijs en het bewegen op school te stimuleren.